

Ana Jasmina Oseban in Andrej Pleterski

Oseban: Iskrene čestitke k nagradi Radojke Vrančič za najboljšega mladega prevajalca! To sicer ni tvoja prva nagrada za književno prevajanje, pred njo si leta 2012 že prejel lirikonov zlat za prevode slovenske poezije v angleščino, pa vendar – ali to zadnje priznanje dojemaš kako drugače?

Pleterski: Hvala! Vsak občutek je seveda edinstven. Tudi takrat so me obhajali prijetni občutki, nagrada je bila spodbuda, da velja še naprej prevajati tudi slovensko poezijo, ki jo visoko cenim. Tokratno nagrado pa jemljem nekoliko bolj zresnjeno, kot zavezo sebi, utrditev odločitve, da bivanjsko vztrajam na polju književnega prevoda in da nagrado z vsako novo izdajo upravičujem in nadgrajujem.

Tudi od tvoje “radojke” ni preteklo prav veliko časa ... Pa tvoji občutki, so danes kaj drugačni kot leta 2013, ko si jo prejela ti? Šteješ prevod *Blumenberga* za svoje najboljše delo doslej?

Oseban: Prevajanje *Blumenberga* je bilo res nekaj posebnega, tudi zaradi intenzivnega sodelovanja z avtorico (udeležila sem se “atrijskega pogovora” v Evropskem prevajalskem kolegiju Straelen z avtorico in drugimi prevajalci, ki so tedaj prevajali roman). *Blumenberg* je eden od romanov, ki so mi nudili veliko veselja tako med prevajanjem besedila kot po izidu prevoda – z “radojko”, seveda, in s pozitivnimi odzivi bralcev. Oceno prevoda prepuščam nepristranskemu prevodnemu kritiku, ki bi pod drobnogled vzel tako izvornik kot prevedeno besedilo, lahko pa rečem, da sem z njim pravzaprav zadovoljna, čeprav bi se gotovo našla mesta, ki bi jih danes oblikovala drugače. Ponekod sem se poleg tega odločala med

različnimi variantami prevoda in je šele po posvetu z avtorico prišlo do zavestne interpretacije teksta. Besedilo v prevodu je pač živ organizem.

Nagrada mi danes daje predvsem večji občutek gotovosti in zaupanja, da sem na pravi poti, me je pa lani prijetno presenetila tudi medijska pozornost, ki je bila dogodku namenjena. Ob ne ravno preprostem položaju književnega prevajanja v Sloveniji je dragoceno na lastni koži izkusiti rezultate dolgoletnega prizadevanja prevajalskih kolegov in stanovskega združenja za večjo vidnost prevajalk in prevajalcev v javnosti in morda – vsaj upam – prispevati svoj kamenček v mozaik večje ozaveščenosti o pomenu tega poklica.

Andrej, kako pravzaprav gledaš na književno prevajanje, kakšno mesto ima v tvojem življenju? Gre zate bolj za vprašanje poklicanosti in notranje nuje po povezovanju različnih jezikovnih prostorov in književnih poetik ali te je v te vode zanesel splet okoliščin? Poleg književnega prevajanja, ki se mu intenzivno posvečaš zadnjih nekaj let, si namreč zelo dejaven in uspešen tudi na drugih področjih, povezanih z jezikom in s prevajanjem – vodiš slovaške prevajalske delavnice JSKD, si član ocenjevalne komisije v okviru prevajalskega natečaja na slovakistiki Filozofske fakultete v Ljubljani, pišeš strokovne prispevke za slovenske in slovaške revije, povezuješ literarne večere ...

Pletherski: V mojem sedanjem življenju je književno prevajanje povsem v žarišču. Če ga razumeva kot (književno) posredništvo med kulturami; jezikovni prenos bi me sčasoma celo utegnil dolgočasiti. Po tem početju resnično čutim notranjo nujo. A kljub poklicanosti ne podcenjujem niti nekaterih ugodnih okoliščin, da sem v sebi med študijem lahko zaslišal ta klic, ki mu je – žal kar precej let zatem – sledila bivanjska odločitev, da gre temu klicu končno brezkompromisno slediti in – BITI književni prevajalec. Tudi iz eksistenčnih razlogov je sledilo intenzivno obdobje na vseh mogočih kulturnoposredniških ravneh. A težko se danes kateri odpovem, dodal bi še kakšno (*smeh*). Vnašajo prepotrebno razgibanost. Rad vodim, prirejam literarne dogodke, pišem prispevke, spremne besede, razprave, delam intervjuje. Preden sem začel delovati kot književni prevajalec, sem kar nekaj let v različnih oblikah poučeval in težko sem še razlikoval, ali gre za vir zaslužka ali področje, s katerim bi se še naprej ukvarjal. Danes vem, da mi je blizu tudi posredovanje znanja in izkušenj, a denimo bolj v obliki, kot jo trenutno uresničujem s prevajalskimi delavnicami, kjer čutim prav posebno veselje, ko se trudimo za skupni cilj in nastajajo povsem konkretni izdelki, medtem pa spoznavamo tudi kulturo. Občutek

imam, da moje spremljevalne dejavnosti plemenitijo moje književno prevajanje, ne bi ga pa mogle spodriniti.

Tvoja usoda književne prevajalke se mi zdi veliko bolj neznačilna... V Mariboru si študirala prevajanje in tolmačenje (angleščina in nemščina), a pot do tja ni bila ravno premočrtna, saj si najprej diplomirala iz socialne pedagogike... Mi lahko malce pojasniš, kako z današnjimi očmi vidiš "logiko" te svoje osebne poti? Katere pa so tvoje najljubše "obprevodne" dejavnosti, ostane zanje (denimo za pesnjenje) kaj časa? Prevodne objave namreč pričajo o intenzivni osrednji dejavnosti...

Oseban: Že kot socialna pedagoginja sem v okviru služb, ki sem jih opravljala, prevajala krajše strokovne prispevke ter občasno organizirala in povezovala prireditve. Tuji jeziki in svetovi, ki se skrivajo v njih, so me vselej privlačili. In literatura, zlasti poezija. Dragocena izkušnja je bilo večletno vodenje bralnih študijskih krožkov, kjer je bilo vsako srečanje podobno malemu literarnemu večeru. Premik s socialnopedagoškega na prevodoslovno področje je bil zame logičen korak, ki je odražal moj notranji razvoj (čeprav so me k njemu spodbudile tudi zunanje okoliščine). Svoj poznejši vstop v svet prevajanja vidim kot prednost, saj literarna besedila danes prebiram in dojemam drugače, kot bi jih pred desetimi ali več leti z manj življenjskih izkušenj; te mi pri prevajanju zelo pomagajo.

Za lastno ustvarjanje mi časa res zmanjkuje oziroma ga iz različnih razlogov zaenkrat bolj zapostavljam. Tu in tam objavim kakšno pesem. Moram pa reči, da sem strašno počasna avtorica in da moja besedila nastajajo dolgo. Mogoče tudi zato, ker kot prevajalka krožim med toliko različnimi slogi, da med obdobji intenzivnega dela na papir veliko teže ujamem lasten ustvarjalni glas.

S čim pa si baterije polniš ti, kaj te usmerja, te navdihuje?

Pletherski: Novih moči mi vliva vse tisto, kar daje življenje, preproste, prvobitne stvari, ki si jih nakazala tudi sama, voda, zrak, sonce, zemlja, rastje in ljudje. Lepo je, če se uspe preplesti še s spoznavanjem kultur, rabo jezika, ni pa nujno. Na področju prevajanja se mi kot najbolj tvorna kažejo srečanja z globokimi knjigami in navdihujočimi ljudmi. Odkritje kakšne dobre knjige ali avtorja je res dogodek, ki zna odločno zaobrtniti mojo prevajalsko in človeško pot. Nekajkrat se je že zgodilo, zato se trudim, da bi ostajal odprt za take navdihe, ki pogosto ne prihajajo iz osredja, kljub osredotočenosti, ki jo terja delo pri posameznem prevodu, k čemur sodijo branje, iskanje založnika, posamezne faze prevajanja. V ta

namen veliko prebiram ali gledam intervjuje, občutek imam, da prav ob slednjih najhitreje pridem do imen avtorjev čtiva, ki me zanima. Posebej tvorna je tudi udeležba na literarnih festivalih, kjer si soočen z marsikom in marsičem, za kar bi bil prej slep in gluhi. Velik navdih sta tudi tišina in mir, velikokrat se moram postaviti v stanje, ko bi se že utegnil dolgočasiti, takrat začnem najbolj intenzivno iskati, se ozirati naokrog. Takrat se zbuja najbolj pristni vzgibi, ki jih sprotno delo po navadi odrija. Iz takih razlogov je svobodni poklic posebej dragocen; če sem prevajalsko navdahnjen, zame prostega časa ni, ker bi ga bilo škoda tratiti, po drugi strani pa bi bilo škoda sedeti pred računalnikom, kadar ni pravega zaleta, takrat je čas za zrak ali kakšen pameten pomenek.

Kako pa si čas za delo in nedelo organiziraš ti? Kakšen je tvoj običajen delovni dan? Od 2012 si samozaposlena v kulturi.

Oseban: Moj dan se ravna zlasti po tem, ali trenutno prevajam kakšno besedilo oziroma se bolj poglobljeno posvečam kakšni drugi dejavnosti. Kadar se res vržem v delo, lahko za več ur preprosto izklopim zunanji svet in pozabim na vse, še na to, da bi se bilo dobro malo pretegniti in popiti nekaj vode. To opazim šele takrat, ko se mi začne temniti pred očmi (*smeh*). Pride pa kak dan, ko tekst ne steče ali nimam prave koncentracije. Pravzaprav je moj običajen dan zelo podoben takemu, kot ga opisuješ ti. Kadar imam navdih, delam, kadar ga ni, pridejo na vrsto druge reči, in to so potem moji "prosti dnevi". Je pa res, da kot samozaposlen hitro padeš iz klasičnega sistema petdnevnega oziroma štirideseturnega delovnika in vsaj meni se dogaja, da se kdaj odpravim po opravkih in mimogrede pozabim, kateri dan v tednu je in da je mogoče celo praznik. Zgodi pa se tudi, da kak urednik od mene prejme elektronsko pošto ob malce nenavadni uri, saj delam večinoma ponoči.

Ker uspešno vodiš prevajalske delavnice in imaš večletne izkušnje z mentorstvom študentom, za katero ti je Oddelek za slavistiko leta 2012 podelil tudi posebno priznanje, bi te prosila, da poveš nekaj več o tem. S kakšnimi izzivi se pri tem delu najpogosteje srečuješ? Kaj običajno svetuješ tistim, ki jih prevajanje zanima, a ne vedo prav dobro, kam se obrniti in kako začeti? Morda še kakšna beseda o prevajalskem natečaju.

Pletherski: V teh letih sem delal tako s študenti, ki so imeli za seboj le kakšno leto študija, kot tudi z diplomanti. Neredko so bili v isti skupini. Po znanju, izkušnjah in življenjskih ciljih so taki udeleženci lahko nadvse različni, med njimi pa je tudi že določen generacijski razkorak. Delavnica

seveda predpostavlja delo v skupini. Največji izziv je torej, kako te različnosti obrniti v prid delovnega procesa in sporazumnega, enotnega končnega izdelka. In reči moram, da je izvedljivo. Ključ tiči v začetni izbiri besedil za prevod, čemur namenim veliko časa. Ja, prav tisti, ki jih prevajanje zanima, se najpogosteje znajdejo na delavnici, neredko pa se tem pridružijo tudi tisti, ki jih prvenstveno ne zanima književno prevajanje. Marsikdo do prihoda na delavnico s prevajanjem, kakršnim koli, skorajda nima izkušenj, morda z dvema, tremi besedili, reformirani študij slovakistike na prvi stopnji še ne obsega prakse iz književnega prevajanja, magistrska stopnja pa ponuja (le) en semester iz prevajanja in interpretacije literarnih besedil. Vendar pri zavzetem mladem človeku ne traja dolgo, en dan, da dojame osnovna načela tega opravila, zlasti na ravni dopustne prožnosti, svobode pri sprejemanju odločitev glede na analizo izvirnika. Najprej se pogovorimo o besedilu, ga interpretiramo. Na delavnico že pridejo s svojimi izhodiščnimi prevodi. Osebnost jih nato želim naučiti predvsem zagovarjanja rešitev, kar obenem, skozi skupinsko dinamiko, vodi k večji zavesti o njihovi pluralnosti. Poudarjam pomen oblikovanja prevodnih strategij tudi na makroravnini – pristopa, ki pogosto umanjka celo pri izdelkih izkušenih prevajalcev, bodisi prav zaradi odsotnosti tovrstnega znanja ali (časovnega) napora, ki ga predpostavlja razčlemba specifik posameznega prevodnega “projekta”. Delo na prevajalnici ima to prednost, da se brez sprejetja makrostrategij izdelek mestoma nujno “trga”, zato udeleženci tudi po tej poti kmalu dojamejo, da se je treba poprej – ob dobrem poznavanju izvirnika in kultur – glede nekaterih vidikov nujno “dogovoriti”, ob samostojnem delu pa pozneje sam s seboj (*smeh*). Kar naposled privede celo do časovnega prihranka, nujno pa kakovosti.

Glede nasvetov ... Večinoma imam izkušnje, da si mladi ne upajo več sanjati. Srečujem se tudi s precej nadarjenimi posamezniki, ki pa so ob opazovanju delovanja na področju književnega prevajanja dobili vtis, da gre za misijo nemogoče, da ne bo angažmajev, trajnega dela, da so honorarji prenizki za preživetje. Za moj okus jim nekoliko manjka poguma, vendar je pri njih trenutno bolj kot v kateri koli živeči generaciji pri nas prisotna zavest o kruti tržni logiki. Težko bi govoril o apatiji. Vendarle naokoli hodijo odprtih oči, iščejo možnosti. In ker se večinoma srečujem s študenti “nekomercialnih” jezikov, je to tržno spoznanje še bolj izrazito, precej nasprotno z obeti (lastnimi in posredovanimi) ob začetku študija in z izkušnjami njihovih staršev, ki jih utegnejo opremiti s sedanosti povsem nedoraslimi nasveti. Žal mi je, da je stanje takšno, ker s tem vsi v stroki nekaj izgubimo, zato bi želel doprinesiti tudi k boljšemu vzdušju, ne le k prevajalskim veččinam. Z udeležbo na Prevajalnici JSKD pridejo udeleženci najpogosteje do svoje prve revijalne objave, kar ni majhna

stvar, odprte so tudi možnosti za knjižno izdajo v okviru dragocene zbirke Mentorjeva prevajalnica.

Kar zadeva prevajalski natečaj zahodnoslovanske enote na Filozofski fakulteti, kjer sodelujem v ocenjevalni komisiji – trenutno poteka že deveto leto, gre v temelju za odlično zamisel, ki ohranja kontinuiteto kljub generacijskemu osipu zadnjih let. Morda ga študenti štejejo za kar preveč samoumevnega, zato posebne evforije pri prijavi nanj ni, vendar se vsako leto pojavi kakšno ime, ki obeta, in nekaj preteklih nagrajencev na vseh treh smereh (češčina, poljščina, slovaščina) je danes že na poti književnega prevajalca, navsezadnje tudi aktualna lavreatka Radojke Vrančič Staša Pavlović, ki je prav na tem natečaju leta 2011 osvojilo prvo mesto. Natečaj torej opravlja svojo vlogo in je, kot kaže, tudi merodajen in obetaven. Po mojih ocenjevalnih izkušnjah se je vselej lepo pokazalo, kdo dejansko premore dar za tako početje, kljub kakšni jezikovni pomanjkljivosti v izdelku. Ker komisijo sestavljamo predvsem zunanji ocenjevalci iz vrst prevajalcev, urednikov, pisateljev in lektorjev, je za študenta to lepa preizkušnja, da preveri, kakšno je trenutno njegovo znanje in kakšne veščine je že razvil ter, še posebej, kako se utegneta na njegov izdelek, prevodni predlog, odzvati stroka in trg, ko bo nanj želel stopiti. Tudi v tem primeru gre torej za nekakšno mentorsko delo, ocenjevalci k oceni izdelka po želji priložimo tudi povsem konkretna pisna mnenja. Zmagovalni prevod je praviloma tudi revijalno objavljen (s to omembo). Mladi torej vedo, kaj jim je storiti, kam se obrniti, velik korak pri nabitranju izkušenj in referenc sta že prijava na delavnico (za kar sedem jezikov) in prevajalski natečaj (tri). Maksimalni izkupiček samcate udeležbe na njima sta potrdilo o dejavni udeležbi, dve revijalni prevodni objavi, udeležba na poletni šoli jezika, kulture in literature v tujini, celo knjižna objava (v soavtorstvu) ter posledično seveda še kako potrebne reference.

Mene pa zanimal, Ana Jasmina, kako izbiraš besedila za prevode in kje najdeš kandidate; nemško govoreči bazen ni majhen. Lani si povedala, da je tvojih lastnih predlogov za tri četrtine. Spadaš med tiste redke mlajše prevajalce, ki so si kmalu ustvarili tudi določen estetski profil z izrazitejšimi, zahtevnejšimi avtorji. Preseneča me, koliko starejših avtorjev (Grillparzer, Musil, Roth, Zweig, Böll...) je že najti v tvojem opusu, čeprav je kar nekaj tudi mlajših (Pirinčci, Franck, Magnusson, Lewitscharoff...). Je to naključje? Kakšno “prevajalsko politiko” bi želela imeti v prihodnje?

Oseban: Knjige za prevod običajno izbiram glede na to, koliko me neko literarno delo osebno nagovori, v meni nekaj premakne oziroma

koliko se čutim blizu avtorjevemu slogu pisanja. Že od nekdaj so mi vseč besedila malo starejšega datuma – in na srečo sem doslej vedno našla tudi založnike, ki so bili pripravljeni objaviti prevode avtorjev, ki sem jih predlagala. Torej ta slika ni naključna. Najbrž mi tudi založniki predlagajo literarna dela, za katera se jim zdi, da bi mi “ležala”. Je pa res, da se rada preizkušam v različnih slogih in se lotevam različnih zvrsti – esejev, leposlovja tako novejših kot tudi starejših avtorjev, poezije, vseč mi je tudi mladinska književnost. Morda bi lahko kot rdečo nit pri svojih izbirah izpostavila “poetičnost”. Prozna dela, ki kažejo določeno mero poetičnosti, me pritegnejo že ob prvem branju. Je pa zame zelo pomemben dejavnik “kemija” med avtorjem oziroma njegovim besedilom in mano. Če se zgodi, da besedilo noče zanihati z mano ali jaz ne z njim ali pa da avtor/besedilo trči ob moje vrednote, ga zelo težko prevajam. Pojavijo se notranje blokade. Mogoče tudi zato, ker se pri prevajanju tako globoko potopim v tekst, da se v nekem trenutku, kako bi rekla, “zlijem” z njim – in če v tej točki pride do temeljnih nesoglasij, postane zame prevajanje težko ali skoraj nemogoče početje.

Vsekakor je res dober občutek, kadar založba sprejme tvoj predlog in tudi s tem izkaže zaupanje, sem pa enako vesela predlogov založb. V zadnjem času sem prevedla več krajših del in me mika kaj malo obsežnejšega. Take predloge pa že zaradi finančnih okoliščin načeloma dajejo založbe, ne prevajalci – vsaj meni doslej s predlogi za obsežnejša dela ni uspelo najti založnikov. Navsezadnje pa je tudi tako, da če obstaja možnost pridobitve kakšnega vira financiranja (ker sta bila denimo avtor ali to delo nagrajena), to gotovo spodbudno vpliva na založniško odločitev za prevod.

Mi pa tak način dela ustreza – da del avtorjev predlagam jaz, del pa jih predlagajo založbe. Tako ostane delo dovolj raznoliko, nabor avtorjev pa tudi.

Kako pa je pravzaprav pri tebi, ki prevajaš kar iz treh jezikov, iz angleščine, francoščine in slovaščine? To so trije zelo različni jezikovni in kulturni prostori, ki od tebe kot prevajalca gotovo zahtevajo veliko znanja o posameznih književnostih in precejšnjo mero poznavanja aktualne situacije, književnih nagrad, ključnih avtorjev ... in vse to zahteva ogromno časa. Predstavljam si, da v Sloveniji ni toliko založnikov, ki bi bili tudi poznavalci, denimo, slovaške književnosti, zato prav gotovo tudi ti kdaj predlagaš besedila za prevod. Po kakšnem ključu avtorje oziroma njihova dela izbiraš ti? In če še malce razširim vprašanje – ali bi lahko rekel, da ti kateri od jezikov leži bolj ali enako rad in enako pogosto prevajaš kar iz vseh treh? Kaj ti je pri vsakem od jezikov največji izziv?

Pletherski: Kot predvidevaš, je ta orientacija med različnimi kulturami in literaturami zapletena. Veliko je dela, za katerega se zdi, da ne vodi nikamor. Veliko iskanja, poizvedovanja, branja, rešetanja. Bežni vtis o književnih razmerah, založbah, avtorjih in naslovih v nekem literarnem prostoru ne zadostuje. Samemu sebi se ne bi zdel verodostojen. Želim, da je moj predlog – doslej je šlo vselej za moje predloge – resnično na mestu. Kar predpostavlja še toliko boljše poznavanje ciljnih razmer – stanja v lastnem slovenskem knjižnem in kulturno-literarnem prostoru. Dela je veliko, je pa, kot praviš tudi ti, zadoščenje ob lastnih odkritjih toliko večje. A ker se prav tako kot ti rad preizkušam v različnih slogih, ki zajemajo aktivacijo celotnega jezikovnega korpusa, tudi mene razveselijo predlogi z druge strani.

Z ozirom na posamezne kulturne prostore, s katerimi imam opravka, vendarle ubiram nekoliko različne strategije. V primeru izbora iz angleško in francosko govorečih kultur, ki pomenijo resnično široko polje, obenem pa se vrstno in zvrstno zaenkrat ne omejujem, ostajam precej široko usmerjen, čeprav bi bila sčasoma primerna tudi določena “specializacija”. V tej množici računam na srečna naključja, bežne omembe, intuicijo, osebna priporočila, kritiška mnenja. Seveda sledim tudi nekaterim nagradam in sproti spremljam svoje priljubljene avtorje. Preučujem, katero delo bi ustrezalo programskim usmeritvam posamezne slovenske založbe.

Drugačen pristop ubiram pri slovaški književnosti – v slovenščino je prevedenega tako malo, da je odprto celotno polje starejše in sodobne pisave, ki pa je še obvladljivo, podobno našemu, tako vzdržujem pregled nad skorajda vsem, kar nastane, tudi na področju kakovostne otroške in mladinske književnosti, pri sprejemanju katere smo si Slovenci ustvarili sramotno štiridesetletno zamudo, s katero smo spregledali že dve generaciji ustvarjalcev. Ja, dobro predvidevaš, precej se bom načakal, če bom pričakoval, da me bo s slovaškim predlogom nagovorila slovenska založba (*smeh*). Tovrstne seznanjenosti ni, morda s pomočjo večjih sejmov ali festivalov, a še vedno se naš trg s takimi književnostmi seznanja posredno, prek prevodov v večje jezike. Včasih mi založbe tako prevedenost postavijo kar kot predpogoj, saj želijo v programu imeti varne, večkrat preverjene avtorje, zase in za razpise. Težava je, da podobno razmišljajo tudi v drugih državah, zato še tako odlični slovaški avtorji nikoli ne doživijo mednarodnega preboja.

Nikakor ne smem pozabiti tudi slovenske književnosti, s katero se ukvarjam tako osebno, bralsko kot poklicno. Po eni strani jo štejem za pomemben vir jezikovnega navdiha, po drugi pa sem tudi tu na sledi dobrim avtorjem, ki bi jih veljalo predstaviti tujini. Tu se najbolj posvečam

poeziji, ki mi je posebej ljuba in je po svoji naravi hkrati prikladna za intenzivno prevodno dejavnost, tj. preigravanje nešteti izrazil, v tuji jezik.

Naučil sem se imeti v mislih tudi recepcijski potencial, celo tržni potencial, čeravno se mi zdi literarna kakovost (vse manj samoumeven) predpogoj. Iz vseh jezikov, ki jih pokrivam, prevajam z enakim veseljem, razsežnost veselja je bolj odvisna od literarne kvalitete, ki jo v delovnem procesu prepoznavam, in seveda osebne nagovorjenosti. Tudi sam veliko dam na prepoznavno avtorsko poetiko. Če je jezik izrazit, lažje ubiram neko enotno strategijo. Če mi kaj trenutno ne leži, se potrudim poglobiti – in ko je prisoten odnos, je tudi prevajanje lažje. Bistveno se mi zdi ohranjanje odprtosti, kar mi koristi pri slehernem besedilu, ki se ga lotevam, res pa je, da je tak pristop nujno zahteven in zamuden. Dolgotrajnejše prevajanje žanrske literature mi tako bržkone ne bi ustrezalo.

Kar zadeva pogostost prevajanja v določeni jezikovni kombinaciji (pokrivam jih pet), pa mi potreba po prevajalski kondiciji in izrazni svežini narekuje, da to počnem čim bolj izmenično, da načeloma ne potečeta več kot dve leti, preden znova intenzivno prevajam v neko smer. Vmes kondicijo ohranjam z branjem, na katero me samo po sebi napeljuje iskanje naslednjega kandidata.

Izziv pri prevajanju iz angleščine, tega širokega, regionaliziranega in hkrati globaliziranega jezika, mi je vzpostavljanje samozavestne jezikovne podobe v slovenščini, kjer želim dokazati, da sem ji kos sam in ji je dorasla tudi slovenščina. V prevajanje v angleščino me ženeta prizadevanje za visoko jezikovno kompetenco v tujem jeziku, kjer sem resnično postavljen na preizkušnjo, in ljubezen do slovenskih ustvarjalcev. V prevajanje iz francoščine me vleče želja po predstavljanju vrhunskih literarnih del na prevodno zelo razgibanem, zahtevnem in dobro pokritem terenu; tu sem vesel, če lahko prispevam kakšnega čisto svojega avtorja. Prevajanju iz slovaščine me zavezuje očitna nujnost zarisovanja slovaške književnosti in kulture na slovenski kulturni zemljevid, določena "krivica" do nje, primanjkljaji so ponekod popolni. V vsaj občasno prevajanje v slovaščino pa me vabi stanje recepcije slovenske književnosti na slovaški strani, saj tam tega nihče v resnici ne počne prvenstveno in sistematično, in zahteven teren, nižje mesto literature v družbi.

Zanima pa me, kako je literatura (in katera dela) zaznamovala tvoja prva bralna ali celo predbralna leta. In pozneje, kaj si rada brala kot najstnica? Kaj bereš danes, mimo dela, če najdeš čas?

Oseban: Branje obožujem, odkar vem zase. Doma smo vedno imeli veliko knjig, moj oče je veliko bral in je književnost zelo cenil, čeprav se je

poklicno ukvarjal s povsem fizično dejavnostjo, ki ni imela nobene stične točke z akademskim svetom. Se je pa vedno znova vračal h gledališču in tudi sam je igral. Velika omara s knjigami (pa ne le zaradi lepih hrbtov) je tudi zato zame že od nekdaj srce bivalnega prostora. Prva knjiga, ki me je čisto zares prežela, je bila *Ronja, razbojniška hči* Astrid Lindgren. Sploh ne pomnim več, kolikokrat sem jo prebrala. Druga knjiga, ki mi v spominu prav tako izstopa, pa je *Dlan, polna zvezd* Rafika Schamija. Brala sem ogromno, vsepovsod, pozno v noč in tudi cele dneve. Dobro se spominjam, kako sem se včasih zaprla v sobo, se zleknila v naslanjač in se zatopila v branje, da me po ure in ure ni bilo na spregled. Sem pa že v osnovni šoli brala tako različne knjige, da je celo učiteljica slovenščine zmajevala z glavo, ko sem na bralni seznam za bralno značko poleg Enid Blyton in (priznam) Victorie Holt zapisala *Rdeče in črno* ter *Mojstra in Margareto* (smeh). Omenjenih romanov mi ni hotela upoštevati, ker da ju “gotovo nisem razumela, tudi če sem ju zares prebrala”, tako nekako se je izrazila.

Posebnega svetovalca nisem imela, brala sem tisto, kar mi je pač prišlo pod roke. Knjižnica je že od nekdaj eden mojih najljubših prostorov. Ure in ure sem lahko preždelo v njej, jemala knjige s polic in jih prebirala. Nosila cele kupe na mizo in s svežnji izbrank pod roko odhajala domov. Mama se je sčasoma navadila, da me je najprej šla iskat v mestno knjižnico, če me več ur po pouku še ni bilo domov. Branje sem doživljala (in ga še danes doživljam) zelo čustveno. Težko sem brala besedila, s katerimi nisem mogla vzpostaviti čustvene povezave. Spominjam se, da sem na počitnicah pri starih starših požrla vse knjižice, kar jih je izdala Družina in sem jih lahko izbrskala po omarah, namesto da bi se podila po koroških hribih in svežem zraku ...

Čeprav je vsako moje branje delno zaznamovano s “poklicno deformacijo” in skoraj samodejnim prevajanjem, brž ko ugledam tekst v nemščini, še zmeraj uspem brati za sprostitev. Pravkar sem denimo prebrala eno od zabavnih kriminalk Rogerja Grafa o zasebnem detektivu Philipu Maloneyju, lotevam pa se že romana o tragikomičnem soočanju z družinsko preteklostjo Adriane Altaras z naslovom *Titos Brille*, prežet z judovskim humorjem, ki mi je zelo ljub. V slovenščini izmenoma prebiram *Kameno seme* Veronike Simoniti in pesniško zbirko Miriam Drev *Sredi kuhinje bi rasla češnja*. Nadvse uživam tudi v pravljicah. Zvečer, pred spanjem, za lahko noč – zakaj pa ne?

Deloma res berem tudi “zasebno”, tak je vsaj prvotni vzgib; ko v zamem knjigo v roko, pa se neredko zgodi, da me besedilo tako prevzame, da začnem zanj iskati možnosti objave. Navsezadnje je toliko odličnih

besedil ali izjemnih avtorjev, ki iz najrazličnejših razlogov dolgo ali sploh ne pridejo do prevoda in bralcev v drugem jeziku, kar je velika škoda. Svoje delo vidim tudi v službi podpiranja takih besedil in avtorjev, za katere z veseljem naredim nekaj korakov več in se sama angažiram pri utiranju poti med bralce.

Še malo bi se navezala na prevajanje v različne jezikovne smeri, saj prevajam tudi v angleščino in slovaščino. Čeprav so nas med študijem prevajalstva pripravljali na prevajanje in tolmačenje v obe smeri in smo se v tem tudi intenzivno urili, prevajali/tolmačili smo torej tako v slovenski kot tudi v tuji jezik, se namreč pogosto zgodi, da naletimo na mnenje, da “smemo prevajati samo v materni jezik”. Pedagoška stroka se počasi sicer odpira v širše pojmovanje večjezičnosti in začenja govoriti o “dominantnem/prvem jeziku” (čeprav je tu spet vprašanje, ali ne gre samo za drugačno terminologijo, za katero se skriva podoben koncept), prevodoslovje pa je do tega bolj zadržano. Morda se tu razlikujejo tudi teorije različnih kulturno-jezikovnih prostorov. Če že, je zaenkrat obveljal konsenz, da se v jezik, ki ni jezik tvoje primarne ali najdaljše socializacije, prevaja v tandemu z “maternim” govorcem. Očitno so mnenja deljena tudi o tem, kdaj je neko sodelovanje “soavtorstvo” in kdaj gre za sodelovanje v smislu “redakcije”.

Pleterski: S takimi razmisleki se bržkone ukvarja vsakdo, ki pri nas prevaja v nematerni jezik. Problematika je seveda kompleksna. Izhajal bi prav iz tega, kar si nakazala z izrazom “teorije različnih kulturno-jezikovnih prostorov”, dodal pa bi še časovno razsežnost.

Kar zadeva mit o maternem govorcju kot kompetentnem prevajalcu *per se*, bi si pomagal s sistemskimi teorijami, ki upoštevajo literarno polje, trg, udeležnost vseh subjektov pri realizaciji prevoda, denimo naročnika (posameznika ali ustanove), ne le lektorja in urednika konkretne izdaje. S to optiko nemudoma trčimo ob finančni vidik. Vemo, da veljajo za prevajanje v nematerni jezik višje postavke kot za materne. Stroški so zato že v izhodišču višji. Naročnik torej, če že pristane na višjo postavko, rad pričakuje, da bo prevajalec (prav zato) oddal jezikovno brezhiben izdelek. V stroki pa vemo, da je postavka taka zaradi večje zahtevnosti in večjega časovnega vložka. Naročnik si zato težko predstavlja, da bi moral (spodobno) plačati tudi lektorja, za povrhu še poiskati tujca, s katerim se bo težje pogajati ali ga ogoljufati. Ta vidik nedvomno prispeva k mitu o načelnem neprevajanju v nematerni jezik. Če naročnik posledično izdelek v prevod zaupa tujcu, mu lahko zaračuna postavko za materni jezik, obenem pa ima občutek, da izdelka ni treba lektorirati, saj ga je vendar

izdelal materni govorec, medtem ko pri prevodu v slovenščino faze lekture praviloma ne izpusti. Tudi zato, ker so pri nas dampinške cene za lekturo v slovenščini smešno nizke.

Drugi vidik za lažje pojmovanje, kot praviš, nekega maternega govorca (dvojezičnega odraslega) kot kompetentnega prevajalca pa je zgolj večje zaupanje "tujcem" oz. naša nizka samopodoba, pa tudi težja preverljivost kakovosti njegovega izdelka s strani naročnika. Na drugi strani nad nematernim govorcem visi načelna senca dvoma o njegovi resnični kompetentnosti. Gotovo je res, da kakovostnih prevajalcev v nematerni jezik ni veliko, a jih je v zadnjem času več. Hkrati tudi drži, da je pri nas tudi veliko nestrokovnjakov, ki prevajajo v svoj materni jezik, saj so izkoristili lepe možnosti za delovanje (tudi) na tem področju, posebej v sferi tehničnega prevajanja.

Med tistimi, ki književno prevajamo v tuji jezik, smo gotovo večinoma taki, ki do tega čutimo naklonjenost in menimo, da lahko delo zadovoljivo opravimo, kondicijo lahko recimo sproti preverjamo na svojih strokovno lektoriranih izdelkih. Če bi proizvajali klavrne prevode, bi od tega početja slej ko prej odstopili, saj bi bila množica popravkov jasen signal. Lahko pa, če imamo možnost stalnega dela, sčasoma tudi napredujemo v samostojno delo. In ne nazadnje, kot pri prevajanju v materni jezik, imamo vedno izbiro, da že po ogledu izvornika presodimo, ali smo besedilu dorasli, in se zanj sploh ne odločimo.

Tretji dejavnik za delovanje tega mita pa vidim v prepričanju in sodbah nekaterih prevajalcev, ki ne prevajajo v tuji jezik, da se tako ne prevaja. Pri starejših je to razumljivo, pri mlajših nekoliko manj. Razmere so se namreč korenito spremenile. Midva, denimo, sva bila v to samodejno, kot praviš, vpeljana skozi študij, in tako na to početje gledava kot na nekaj samoumevnega, izvedljivega. Rad poudarjam, da je bilo prevajanje v angleščino moja prva ura vaj na fakulteti v prvem letniku. Tam sem ugotovil, da se to počne, in ne nujno slabo. In odtlej se s tem ukvarjam. S spremenjenimi razmerami imam v mislih tudi globalizacijo in informacijsko družbo. Če sem v prvih dveh letnikih študija (v prejšnjem tisočletju) še prevajal z listom papirja in papirnatima slovarjema, dvojezičnim in enojezičnim, ter slovarjem kolokacij, se mi je že v tretjem ponujala skoraj celotna paleta prevajalskih orodij, kakršna poznamo danes: e-slovarji, specializirani in splošni, glosarji, podatkovne baze, vzporedna besedila, iskalniki, e-pošta, pomnilniki prevodov itn. Le lastne internetne povezave še nisem imel (*smeh*). Te pridobitve so prevajanje nujno dvignile na višjo raven kakovosti in hkrati zahtevnosti. V mojem primeru je imela pomembno zaslugo tudi povratna informacija slovenskih in tujih učiteljev med

vajami ter seveda sami popravljani prevodi. Z nastopom informacijske družbe se tako razlika v kakovosti končnega izdelka med izdelki “maternih” in “nematernih” prevajalcev vse bolj izravnava.

Kako pa povsem formalno razrešiti vprašanje avtorstva prevoda v nematernalni jezik? Stvar dogovora. Osebnostno imam izkušnje že z vsemi kombinacijami prevajanja v isto smer, tako s prevodom v paru in v skupini kot s samostojnim prevajanjem z lektorskim pregledom maternalnega govornika, ki zna solidno ali sploh ne zna slovensko. V teh primerih je seveda vnaprej dogovorjeno, kdo opravlja kakšno vlogo. Prebiram pa tudi prevode maternalnih govornikov iz slovenskega jezika, jih primerjam z izvorniki, presojam rešitve. Če besedilo izbiram sam, se po preučitvi izvornika vedno predhodno odločim, ali bom z nekom sodeloval na soavtorski ali lektorski način. Za prevajanje v nematernalni jezik se najpogosteje odločim, če lahko predvidim, da bo zadoščala lektura. Redkeje, denimo, če me neko zahtevno besedilo izrazito privlači, grem v tandem. Tudi tovrstno delo je dobrodošel plod informacijske družbe; ni si več težko predstavljati stalnega sodelovanja z nekom po spletu. Po moji izkušnji je idealno, če v tandemu oba obvladata oba jezika, in tako drug drugega izmenjuje preverjata. In ostaneta prijatelja (*smeh*). Gre pa za neskončno dolg proces. Tako sem počel pri prevodih posameznih pesmi in zgodb, izdelek je odlično uspel, medtem ko s časovnega in ekonomskega vidika kot splošni trend nima perspektive.

Osebnostno se pogosteje kot s predsodki – med njimi je tudi romantična predstava navdahnjenega prevajalca pesnika – soočam z odsotnostjo pravega tržišča za tovrstne izdelke. Pri tem se zavedam, da je treba najprej vplivati na spremembe obstoječih vzorcev in – povedano s tržnim besednjakom – ustvariti “potrebo” po slovenski kulturi in literaturi v nekem jeziku in kulturi.

S prevajanjem v angleščino in slovaščino sem v čudnem položaju, na nikogaršnjem ozemlju. Angleško govoreče tržišče je na videz ogromno, možnosti pa neštete, a ne za književno prevajanje, saj gre pri vseh teh kulturah za izrazito “neprevodne” literarne sisteme, gre tako rekoč za prevajanje “v prazno” (za t. i. globalno tržišče), število objavljenih prevodov je skorajda zanemarljivo. Tam me torej čakajo posamezne literarne revije, kakšna gverilska založba, redno delo in zaslužek pa ne, ni ga niti za maternalnega govornika, priložnosti za prevajanje slovenske književnosti se zato ironično sporadično ponujajo slovenskim prevajalcem.

Pri prevajanju v slovaščino se soočam predvsem s pomanjkanjem kulturne izmenjave na nekaterih ravneh, marsikje je šele treba tipati teren, vzpostaviti komunikacijo (revije, založbe, festivali, ustanove, društva...),

ki bi nato sprožila tudi prevajanje. Druga težava, veliko težje premagljiva, pa na Slovaškem predstavlja položaj kulture, literature in jezika, ki so tam veliko bolj obrobne pomena kot pri nas, ne dojemajo jih namreč kot narodotvorne; veliko škodo je naredila polpretekla zgodovina za železno zaveso, nič manj tudi novejša politika, mnogo preteklih vzorcev vztraja. Slovaki se težko odpirajo navzven, o čemer pričata tudi dejstvi, da so odklonili, da bi bila Slovaška (s Češko) častna gostja na frankfurtskem sejmu in da se slovaške založbe s svojimi programi sploh ne prijavljajo na evropske razpise. Tudi na Evroviziji ne nastopajo (*smeh*). A delamo majhne korake in učinki se počasi kažejo.

Iz teh razlogov težko prihajam do objav, zaradi katerih me tudi naša agencija za knjigo kot posrednika slovenske kulture pri nas in v tujini – če ubira mehansko točkovanje dosedanjega dela – jemlje manj resno od mojih dejanskih prizadevanj in mojega dela ne more zadovoljivo ovrednotiti.

Študirala si prevajalstvo in pri tem imela tako ali drugače opravka s teorijo prevajanja. To je med uveljavljenimi književnimi prevajalci praktiki, ki so v prevajanje praviloma stopili predvsem skozi obštudijsko in poštudijsko prevajalsko dejavnost, še vedno precejšnja redkost. Kaj ti je ta študij dal, v čem je njegova prednost za prihodnjo pot književnega prevajalca. In ožje gledano, v kakšno pomoč ti je teorija pri vsakodnevni praksi? (Razširjeno je mnenje, tako med prevodoslovci kot praktiki, ne le v Sloveniji, da teorija in praksa potekata precej vsaka sebi in se medsebojno praviloma ne oplajata. Najbolj je pri nas to vidno pri prevodni kritiki ...)

Oseban: Imela sem tudi srečo, da je diplomski prevajalski študij v Mariboru obsegal razmeroma veliko ur književnega prevajanja. Po poletni šoli prevajanja na Premudi pa sem vedela – to je to, želim se ukvarjati s prevajanjem literature. Ob spodbudi moje premujske mentorice in tedanje navdihujoče lektorice na vajah iz književnega prevajanja, Urške Černe, sem začela samostojno vzpostavljati stike z literarnimi revijami, ki bi bile pripravljene objaviti kakšen moj prevod – in jih tudi našla. Tako da sem po svoje tudi jaz začela prevajati med študijem.

Poklic prevajalca resda ni pogojen s predhodnim študijem prevodoslovja ali literarnega prevajanja, menim pa, da je študij kljub temu lahko v veliko pomoč. Ponudi ti smernice, pomaga videti širšo sliko, v obrisih ti predstavi in približa izzive in pasti prihodnjega poklica. Ne more pa te popolnoma opremiti za konkretno delo, ki te pozneje čaka, seveda, tega ne zmore noben študij. Marsikatero izkušnjo, ki ti pozneje še kako prav pride, pa je vsekakor mogoče pridobiti že med študijem, ogromno je priložnosti,

ki jih velja izkoristiti – študijske izmenjave v tujini, štipendije in poletne šole, prevajalski projekti, pri katerih lahko sodeluješ... Potem pa so tu konkretne prevajalske izkušnje, poskusi in napake, dragocena povratna izkušnja zavzetega urednika ali lektorja, ogromno lastne iniciative za nenehno izboljševanje. Bolj ko se v procese prevajanja poglobljaš, bolj premišljen postajaš in bolj skromen, zadržan v presojanju, “kaj je prav in kaj narobe”. Na lastni koži izkusiš, da je prevodnih različic vsaj toliko, kolikor je prevajalcev, in da vsak odmik od izvirnika še zdaleč ni nujno zdrs ali celo napaka, ampak lahko zanj obstajajo najrazličnejši razlogi. Da je vsak književni prevod v končni fazi kompromis med različnimi sodelujočimi, v najožjem smislu med prevajalcem, urednikom in lektorjem, tudi korektorjem – in da na končni izdelek kot prevajalec, čeprav si pod prevodom podpisan, ne moreš zares vplivati v tolikšni meri, kot bi morda pričakoval ali želel.

Lahko da je ravno ta uvid tisto, kar prevodni kritiki, če se zdaj navežem nanjo, pogosto manjka. Opažanje širše slike, zavedanje tega, kaj vse na prevod, ki je pred tabo, zares vpliva. Za razpravo o prevodni kritiki je na tem mestu premalo prostora; lahko se je dotaknem samo v obrisih. Mogoče bi za opis dveh skrajnih polov kritike uporabila kar znano prispodobo gozda in drevesa. Prevodna kritika enega skrajnega pola bo sekala samo izbrana drevesa (se denimo opirala na hitro izsledljive razlike v smislu formalne ekvivalence), druga skrajnost pa bo pod praporom prevajalske svobode dopuščala ali zagovarjala celo bistvene odmik od izvirnika, interpretacije in izpuste, na prevod bo gledala kot na samostojno, od izvirnika neodvisno umetniško delo. Bržkone bo najbolj plodna tista prevodna kritika, ki bo nekje vmes, ki bo sicer izhajala iz celote, a bo obenem zmožna prepoznati tako posamezna drevesa kot njihovo mesto v gozdu, ki bo sposobna vzpostavljati širše povezave med elementi in izhajajoč iz tega presojati obseg posledic, ki ga lahko ima na celoto literarnega dela tak ali drugačen odmik od izvirnika. Da naj bi bila osnova vsakršnega podajanja kritike uravnoteženost in ne kritizerstvo, torej ne samo izpostavljanje izbranih “napak”, pa tudi ne le površna sodba v smislu “dober, tekoč prevod”, že ptički čivkajo. Kljub temu pa, kot opažam, kritika v veliki meri izraža samo eno plat – če prevod že omenja, ga bodisi površno pohvali ali površno udari po njem. Prevodna kritika je poleg tega običajno samo “dodatek” k recenziji; morda ravno zato velja prepričanje, da zanjo niso potrebna posebna znanja in da jo lahko napiše prav vsakdo. To po mojem mnenju ne drži. Kadar prevodni kritik nima ustrezne strokovne podlage, je bolje, da ostane samo pri navedbi prevajalca, presojanju prevoda pa se odpove.

V čem pa sta navsezadnje smisel in namen prevodne kritike, se sprašujem kot prevajalka. Gre za informacijo stroki ali laičnemu bralcu? Gre za povratno informacijo prevajalcu, za vrednotenje njegovega dela? Za povratno informacijo založbi? Najbrž mi bo na tem mestu kdo ugovarjal, vendar menim, da je prevodna kritika v prvi vrsti namenjena strokovni in ne splošni laični javnosti. Tistim akterjem torej, ki so neposredno povezani s prevajanjem in založništvom, ne pa običajnemu bralcu, ki z njo nima kaj početi. Skladno s tem vidim njeno mesto v strokovnih medijih in ne v dnevnem časopisju. Za razliko od literarne kritike, ki soustvarja in zarisuje prostor splošnih literarnih tokov in kot taka v bistveno večji meri sodi v javno domeno, se prevodna kritika posveča zelo ozki, specifični in kompleksni tematiki. Kot taka si zasluži dovolj prostora za tehtno analizo, kar pa v enem stavku ali najboljšem primeru enem odstavku ni mogoče. Pri nas primernega medijskega prostora za prevodno kritiko še ni. Edini približek temu so izbrani *Pobliski v prevode* v Bukli, ki pa imajo kljub temu na voljo bistveno premalo prostora za poglobljeno analizo, ki jo vsaka analiza prevoda zahteva. Sporadično sicer izide kakšen prispevek v kateri od literarnih revij, a to je prej izjema kot pravilo.

Prevodoslovje me, čeprav je prevajanje povsem praktično opravilo, zelo zanima. Ta trenutek je denimo na moji bralni mizi *Vrvohodska umetnost prevajanja* Štefana Vevarja. Odlično čtivo izpod peresa strokovnjaka, ki zna stvari postaviti v ustrezno perspektivo; velika dodana vrednost so konkretni primeri iz prakse in premisleki o procesih prevajanja, kakor jih doživlja sam kot prevajalec praktik. Da bi si s teorijami konkretno pomagala pri kakšni prevodni odločitvi, se mi sicer še ni zgodilo – jim pa pripisujem velik pomen v reflektiranju (tudi lastnega) prevajalskega dela in v utrjevanju stroke.

Kaj pa trenutno leži na tvoji bralni polici?

Pleterski: Spadam med prevajalce, pri katerih je prozno čtivo redko ločeno od iskanja prevodnih kandidatov ali priprave na prevajanje. Izjema so poezija, neleposlovje in večinoma slovenska književnost. Tako je tudi tokrat, posebej sem se potrudil, da čim prej pridem do nove novele Pavla Vilkovskega *Bežni sneg*, izdane lansko jesen, saj sem prebral nekaj odličnih kritik in sem zelo radoveden. Dalj časa že namreč tehtam, katero njegovo delo bi bilo najbolj primerno za prevod, morda mi tole mojega dosedanjega kandidata izrine. Glede slovenskih prozaistov bom taktično počakal na kresnikovsko deseterico. Pravkar pa se je med mojim branjem nepričakovano znašla slovaška kratka proza izpred četrtr stoletja,

tako odkrivam, kakšen je zgodnji opus najznačilnejšega predstavnika slovaškega postmodernizma, Tomáša Horvátha. Že nekaj časa berem tudi opus francoskega avtorja Richarda Milleta, pri katerem me je spet prevzel tisti občutek odkritja, da sem prišel na sled nekemu, čigar slog in teme imajo zeleni naboj. Prevodne zgodbe se s tem seveda šele začenjajo (*smeh*).

Ker sva že spregovorila o svobodi prevajalčevega delovnega procesa, bi te za konec vprašal, kako vidiš širše svoj status svobodnjakinje? Verjetno težko presodiš stanje pred desetletji – čeprav s starejšimi kolegi beseda najbrž nujno nanese tudi na to –, toliko bolj pa lahko zdaj, po treh letih, ovrednotiš svoj položaj samozaposlene književne prevajalke. Bi pri njem vztrajala, tudi če bi ti ponudili redno službo na založbi, univerzi, v knjižnici, državni upravi ali mednarodnem podjetju s kulturnimi vsebinami?

Oseban: No, vsaj dve od naštetih delovnih mest bi me vsekakor mikali (*smeh*). Res je, težko presodim, kakšen je bil položaj samozaposlenih pred leti, o tem premalo vem. Moja izkušnja je sicer zaenkrat pozitivna, saj je moje delo kot kakovostno ovrednotilo tudi Ministrstvo za kulturo in mi odobrilo plačilo prispevkov. Gre za oceno strokovne komisije o kakovosti in pomenu prevodnega dela zadnjih let za širši kulturni prostor, ne za socialni korektiv, ki bi reševal ekonomsko šibkejše prevajalce, a vendar moram priznati, da bi se brez te opore s statusom samozaposlene v kulturi zelo verjetno gibala po skrajnem robu ali pa bi bila prisiljena v iskanje druge zaposlitve, s katero bi si “financirala” prevajalstvo. Že res, ekonomska kriza je nespregljivo dejstvo. V še večji meri pa se mi zdi položaj (samo)zaposlenih v kulturi pri nas posledica pomanjkanja sistemskih rešitev. Medtem ko status umetnikov in književnih prevajalcev v razvitih evropskih državah (ki, mimogrede, prav tako tičijo v krizi) v bistveno večji meri upošteva realne okoliščine in omejitve dela v kulturi in je temu primerno reguliran z olajšavami in posebnimi zdravstveno-socialnimi shemami, je v Sloveniji delo na področju kulture skorajda privilegij, ki si ga lahko “privoščijo” le redki. Svoboda našega poklica je seveda lahko čudovita. Nudi veliko prostora za ustvarjalnost in prožnost. Ima pa tudi manj prijetne plati – s katerimi se morajo navsezadnje soočiti samozaposleni na vsakem področju: dokler si kolo v mehanizmu, ki brezhibno deluje, je lahko vse v najlepšem redu. Kritično pa postane, če se pojavi kakšna bolezen ali žečasna nesposobnost za delo. Priznam, o tem nočem prav dosti razmišljati in zelo upam, da me ne bo doletelo. Zlasti problematičen se mi zdi naš absurdni status “dvoživk”, da si obenem svoj delodajalec

in delojemalec in tako potegneš kratko pri pravicah, ki jih sicer imajo zaposleni (bolniška, dopust, plačilo nadur, če jih naštejemo samo nekaj), ti pa si jih moraš "nuditi sam". Če bi se mi ponudila možnost redne zaposlitve v eni od zgoraj naštetih institucij, bi o tem vsekakor premislila. To seveda ne pomeni, da bi se književnemu prevajanju odpovedala, bi pa njegov obseg zmanjšala. Samozaposlena nisem le zaradi idealizma in brezmejnega navdušenja nad tako obliko zaposlitve, jo pa znam dovolj ceniti, da vidim tudi njene dobre plati.

Dragi Andrej, najlepša hvala za ta navdihujoč in zanimiv pogovor. Naj ti prevodi še naprej gladko tečejo izpod tipk in ti bogatijo življenje. Ti pa z njimi zakladnico slovenske prevodne kulture.

Pletherski: Draga Ana, hvala tudi tebi za besede, ki prinašajo spodbudo v našem cehu. Tudi na tvoj žlahten prispevek močno računam.